

Драган Коларевић

Два ѿаѿријарха

Миодраг Ђукић ми је био велики пријатељ. Био је велики човек. Оштре речи, још оштрије мисли. Имао је велики дар за синтезу и категоризацију, енциклопедијско знање, фотографско памћење – и то је био Миодраг Ђукић. Био је интелектуално храбар, ко зна када ћемо поново имати таквог, непоколебљивог борца за слободу мисли и изражавања, безграничну слободу уметничког старалаштва и свих видова културне креације. Сваки таленат, па макар био и битанга, имао је његову стваралачку подршку. Све је толерисао кад је таленат у питању. Сматрао је да су највеће зло неталенти са великим уметничким претензијама.

Био је огромне телесне и менталне снаге, физички и ментални џин. Доминирао је својм фигуром, духом, речитошћу.

Ђука, Војислав Билбија и један Македонац (извињавам се господину, заборавио сам му име) били су први мајстори каратеа у Титовој Југославији. Његови ученици били су легендарни Раја Цемовић, Марко Ницовић и многи

други. У то време обучавао је америчке маринце тој тајанственој вештини.

Био је, дакле, мајстор каратеа и велики мајстор драмске књижевности.

Његове драме су грандиозне, вагнеровске, тешке за читање. Њих не може свако да разуме, доживи, а камоли да тумачи. Мало је редитеља и глумаца, данашњих естрадних звезда, који би могли да се снађу у свим лавиритима, Сцилама и Харидбама Ђукине имагинације и драмског језика. Оне нису за овај свет, за ову позоришну чаршију, за позоришни куплерај креиран по укусу оних који су наоружани сишли са планинчина гладни свега, а највише оне ствари. Нисам могао тек тако да узмем књигу и да читам. Обавезно сам узимао папир, оловку... У првом реду то је озбиљан посао, потом задовољство, снажан уметнички доживљај. Без предзнања из митологије, античке драме и филозофије, антропологије, религије, чињеница из пишчеве биографије... не вреди ни почињати тај сложени аналитичко-синтетички процес.

Последњих неколико година, Ђука је са невероватном брзином писао, и објављивао, монументалне драмске текстове. И Нушић је пред крај живота, после шездесет пете године, створио најбоље драме. Нисам стизао, обузет свакодневном борбом за голи живот, све да прочитам. О неколико његових драма сам писао. То ћу учинити и са преосталим, то ми је посебна обавеза, нарочито откад се Ђука преселио у вечност. Последња драма, коју је штампао, и коју сам причитао, *Мајстори* – мислио сам, пре читања, да је наслов јасна асоцијација на мајсторе градитељства, односи се на старе, превејане лопуже, преваранте, криминалце, убице који користе невидљиве методе. Драма *Мајстори* је Ђукино упозорење младим генерацијама да се окану тих примамљивих начина да се стекне богатство и слава, то је као песма сирена, они вас обећањима привуку, загрле, спавају топлим дахом лажи и поломе кости у загрљују смрти. То је порука младима да криминал и богатство, симболи данашњице на глобалном нивоу, не могу бити замена за морал и муктрпни рад, који воде до успеха, који касно долази, често и постхумно. Они који су укинули морал укинули су нам и будућност.

Од свих Ђукиних одлика, које сам успео да уочим, мислим да је најважнија хумор. Све је претварао у хумор. Све је људска комедија.

Глумац Гојко Шантић, над отвореном раком, опростио се од Ђуке Дучићевим стиховима. Гробари су почели да спуштају сандук... али није ишло. После неколико покушаја су одустали, морали су да сандук спусте поред раке.

– Неће Ђука у земљу! – био је један од коментара.

Гробари су ђускијом покушали да прошире бетонски опсег гробнице. Ђука је био већи од сопственог гроба.

Гробари су покушавали поново да спусте ковчег. Опет је био претесан. Наставили су да проширују гробницу.

– Ово је као у Ђукиној драми – неко је добацио и као да зачух смех над отвореном раком, као да се Ђука шали са овим светом.

Сетио сам се сахране патријарха Германа давне 1990. Тада сам као новинар ТВ Београд био коментатор преноса опела из Саборне цркве, а касније и репортер из цркве Светог Марка у којој је требало да буде сахрањен патријарх. Знао сам, још пре неколико година, да ће патријарх Герман бити ту сахрањен. Када сам ушао, црква је била препуна верника. Међутим, ни тада гроб није био довољно широк и ковчег са телом патријарха није могао у земљу. Безуспешно су покушавали све док се ковчег није отворио и умало тело није испало. Камера ТВ Београда је све забележила. Направио сам извештај без тих детаља, снимке са сировим материјалом обрисао. Нисам желео да неко манипулише тиме.

Оно што се догодило на сахрани патријарха Германа 1990. догађа се на Ђукиној сахрани двадесетак година касније 2010. Ђука и Патријарх Герман су били пријатељи. Хранислав Ђорић је био патријарх српске православне цркве, Ђука је био патријарх српске драмске књижевности и културног покрета који се окупљао око њега.

И заиста као да је Ђука режирао сопствену сахрану. Комеморација, на

камерној сцени Модерна гаража Музеја аутомобила, била је величанствена. Распон присутних је био од јединог преосталог београдског боема, и Ђукинг великог пријатеља из студентских дана, Јакова Гробарова, до министра културе Небојше Брадића. Шокирао сам се када сам видео да у салу улази министар културе. Па Ђука и уметнички круг око њега су све најгоре писали о овој власти и њеној културној политици и пракси, сматрајући да су министарство и држава највећи непријатељи српске културе. И гле чуда, министар долази на сахрану вођи своје најжешће интелектулане опозиције. Пада ми на памет: па Ђука је целог живота био опозиционар, чак и као министар културе, и одмах су хтели да га смене, што им није успело више од годину дана – партија којој је припадао и народ то нису дали. Па био је опозиција и тој партији која га је бранила и чији је оснивач био. Патријарх се не смењује лако, другови и другарице.

Испред капеле на Новом гробљу све организује и командује Драган Гаџић. Он је социјалиста, сада је директор Архива Београда. Био је заменик Ђукин у време министарског мандата. У капели је почасна стража. Изјављујемо саучешће, палимо свеће, одајемо пошту, клањамо се, излазимо...

И ја сам одређен за почасну стражу. У смени пре моје је и Марко Неговановић, генерал у пензији, бивши шеф безбедности ЈНА и министар одбране у влади Србије у време када је Ђука био министар културе.

Врућина је, запара, велика влажност ваздуха. Сви бежимо у хладовину.

На испраћају испред капеле говори Миладин Шеварлић, потпредседник Удружења драмских писаца, Ђукин дугогодишњи пријатељ и сарадник.

Други говорник је Жика Ајдачић, такође дугогодишњи пријатељ и сарадник, али су се он и Ђука разишли око Културно-просветне заједнице Београда. Смрт мири завађене... Жика говори надахнуто, подсећа на многе непознате, а битне детаље из генијевог живота. Док он говори Еди галами, пишти, цијуче, Жики зове издајником и још горим именима. Умирују га. Еди снижава волумен.

Ту је и Миловоје Лазић, бивши министар просвете. Писци, редитељи, бивши и садашњи директори културних институција... Једино нема, што ме радује, представника културне елите из доба Јосипа Броза, као ни титоиста који су сада на власти.

Нема ни свештеника. На пирамиди, нема ни крста ни петокраке. Тако је одлучио покојник. То нас је изненадило. Мени је причао да је као младић сваке недеље био у цркви за певницом. Био је пријатељ са свештеницима и владикама. Дошао је отац Арса, намеран да обави опело, али је само изјавио саучешће и отишао. Владика Филарет није могао да дође, као заменике хтео је да пошаље групу свештеника. Ни од тога није било ништа када су чули за Ђукину жељу.

Миодраг Ђукић је предавао историју религија на Универзитету "Браћа Карић". Као министар културе није жалио паре за обнову цркава и манастира. Многи би пропали да није било обилате Ђукине помоћи. Није само давао новац, редовно је надгледао радове, долазио у контроле када су га најмање очекивали.

После министровања, био је дуго на белом хлебу. После министарског мандата неко је хтео да га остави на улици, без хлеба. Успео је да се врати у Музеј позоришне уметности. Догађало се у то време да са њим, у директоровој канцеларији, проводим сате и сате у разговору о многим темама. Он је, као директор, у Музеју био од јутра до вечери, до дубоко у ноћ. Његови монолози су били бриљантни. Молио сам га да то записује. Одговарао је да више не жели да пише. Отворено сам му говорио да се надам да га прислушкује и снима некаква тајна организација па да тако његове мисли буду трајно забележене.

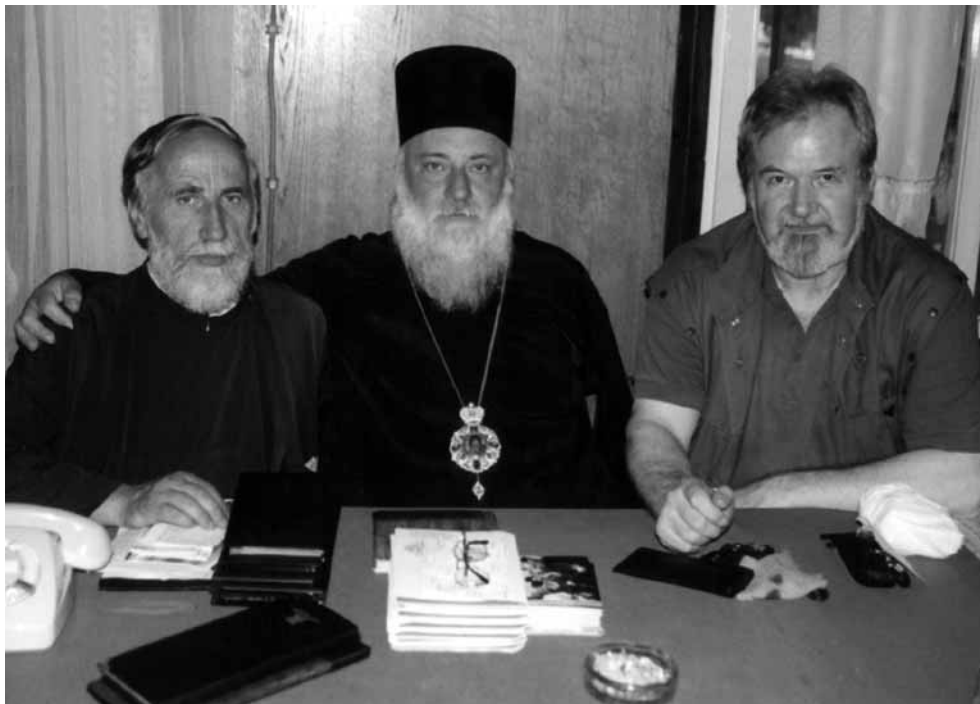
На Богојављење 2009, пред Нушићевом пирамидом, на гробљу на коме

данас сахрањујемо њега, великог човека, великог писца, човека бескрајног срца, Ђука је, говорећи о Браниславу Нушићу рекао:

– То делује мало парадоксално, али треба да знате, да онај ко има вечни живот на небу, тај има вечни живот и на земљи!

Збогом Ђука. Ти одлазиш у вечност. Можда ће ти тамо бити досадно као старцима из твоје драме *Свештеник*. Па кад ти досади вечност, баци поглед на нас доле, слатко ћеш се насмејати када будеш видео шта радимо. Такви смо ти ми Срби, не мењамо ћуд, увек терамо неку коме(н)дију.

Драги Ђука, ти ћеш бити вечан на овом свету, из наших срца ниси ни отишао.

Са протосинђелом Арсенијем и владиком Филаретом